

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Asia: HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020

Tiivistelmä

Ammattikorkeakoulujen rahoituksen tasokorotus on myönteinen käänne, joka luo tulevaisuudenuskoa. Korkeakoulutuksen tarjoaminen yhä useammalle ja läpäisyn parantaminen eivät kuitenkaan onnistu ilman pitkäjänteistä lisärahoitusta.

Ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta on riippuvaista ulkopuolisesta hankerahoituksesta, mikä tekee toiminnasta haavoittuvaa. Suomesta puuttuu pitkäjänteinen osaamiskeskittymien rahoitus

Koulutuksen rahoitus

Talousarvioesityksen mukainen 20 miljoonan euron tasokorotus ja indeksikorotusten käyttöönotto tarkoittavat 40,4 miljoonan euron parannusta ammattikorkeakoulujen rahoitukselliseen asemaan. Esitys vuoden 2020 talousarvioksi kääntää ammattikorkeakoulujen rahoituksen kasvuun ensimmäistä kertaa vuoden 2012 jälkeen. Tämä luo tulevaisuudenuskoa.

Samalla Arene kiinnittää vakavaa huomiota siihen, että korkeakoulutukseen kohdistuu ristiriitaisia paineita laajentaa tutkintokoulutusta. Opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakouluille lähettämään kirjeen mukaan vuonna 2030 ammattikorkeakouluista pitäisi valmistua 34250 AMK- ja YAMK-tutkintoa sekä ammatillista opettajaa. Esitys tarkoittaa 17 prosentin lisäystä AMK-tutkintoihin, 44 prosentin lisäystä YAMK-tutkintoihin ja 4 prosentin vähennystä ammatillisiin opettajiin.

Näin suuri toiminnan laajentaminen edellyttää pitkäjänteistä rahoitusohjelmaa, johon korkeakoulut voivat luottaa. Rahoituksen pitäminen edes vuoden 2018 tasolla edellyttäisi 127 miljoonan korotusta ammattikorkeakoulujen rahoitukseen ensi vuonna tulevan 20 miljoonan euron tasokorotuksen lisäksi. Tämän lisäksi tarvitaan indeksikorotukset rahoituksen ostovoiman turvaamiseksi.

Lisäksi ammattikorkeakoulujen tulee lisätä mahdollisuuksia (julkisesti rahoitettuun) jatkuvaan oppimiseen sekä laajentaa soveltavaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan. Ensi vuoden talousarvion rahoituksen lisäykset eivät riitä kattamaan toiminnan laajentamisesta aiheutuvia kustannuksia.

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta

Työelämää ja aluekehitystä tukeva soveltava tutkimus- ja kehitystyö tuli ammattikorkeakoulujen lakisääteiseksi tehtäväksi vuonna 2003, mutta se huomioitiin rahoituksessa vasta 2015. Muutos ei lisännyt rahoitusta, vaan pakotti tehostamaan toimintaa.

Ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta perustuu ulkopuoliseen rahoitukseen. Ammattikorkeakoulut käyttivät viime vuonna 181 miljoonaa euroa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan. Tästä ulkopuolisen rahoituksen määrä oli 106 miljoonaa euroa, josta 60 prosenttia tuli eri EU-lähteistä. Suurin yksittäinen rahoituslähde oli Euroopan Aluekehitysrahasto.

Taulukko: Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan ulkopuoliset rahoituslähteet vuonna 2018, miljoonaa euroa

Euroopan aluekehitysrahasto	26
Euroopan sosiaalirahasto	22
Ministeriöt (ml. OKM:n TKI-profilaatorahoitus)	16
Muu EU-rahoitus (Interreg, Maaseuturahasto, Erasmus+)	12
Yritykset	7
Kunnat ja kuntainliitot	5
Business Finland	5
Kotimaiset rahastot ja säätiöt	4
Horisontti ja muu kilpailtava EU-rahoitus	3
Muu julkinen rahoitus	3
Muu ulkomainen rahoitus	2
Suomen Akatemia	1
Yhteensä	106

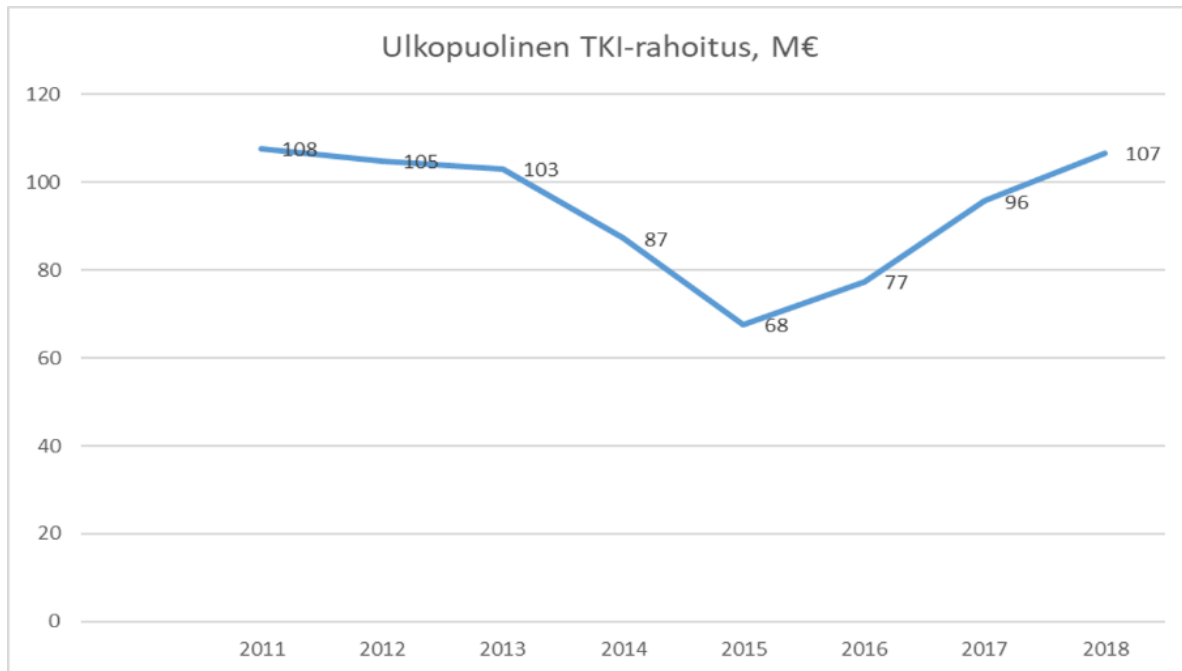
Ulkopuolisesta TKI-rahoituksesta yli 90 prosenttia tuli julkisista lähteistä joko Suomesta tai EU:sta. Yritysten osuus vuonna 2018 oli seitsemän miljoonaa euroa. Säätiöiden ja rahastojen osuus oli 4 miljoonaa euroa.

Ammattikorkeakoulujen Arenen tiedonkeruussa ilmoittama yrityskumppaneiden määrä on suurempi kuin Tilastokeskukselle TKI-investointeja raportoineiden yritysten määrä. Tämä kertonee, että kaikki yritykset eivät kirjaa esimerkiksi henkilöstön ajankäyttöä toimintansa kehittämiseen.

Ulkopuolisen tutkimusrahoituksen perusteella jaetaan 8 prosenttia ammattikorkeakoulujen valtionrahoituksesta. Vuonna 2021 osuus nousee 11 prosenttiin, mikä kannustaa ulkopuolisen rahoituksen hankkimiseen.

Ammattikorkeakoulut voivat tukea myös pienempiä yrityksiä toimintansa kehittämisessä. Kooltaan tai rahoitukseltaan pienikin toiminta voi olla pk-yritykselle merkityksellisempää kuin suurempi hanke suurelle kumppaniorganisaatiolle. Arene pitää tärkeänä julkisen talouden selontekoon kirjatun

tutkimusyhteistyökannustimen toteutumista. Suomen pyrkiessä nostamaan TKI-panostukset 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta on tärkeää lisätä toimijoiden määrää.

Arene toteaa, että riippuvuus ulkopuolisesta rahoituksesta tekee toiminnasta haavoittuvaa. Viime vuonna ulkopuolinen rahoitus palautui vuoden 2011 tasolle. Ulkopuolinen rahoitus oli alimmillaan 68 miljoonaa vuonna 2015. Syitä laskuun olivat ammattikorkeakoulujen ja Tekesin rahoituksen leikkaukset sekä EU-ohjelmakauden vaihtuminen.

Osaamiskeskittymät ja ekosysteemit tarvitsevat pitkäjänteistä rahoitusta

Ammattikorkeakoulut toimivat alueellisissa ja kansallisissa tutkimuksen ja osaamisen keskittymissä esimerkiksi painettavaan älykkyyteen, kyberturvallisuuteen, 3D-tulostukseen, robotiikkaan ja tarkkuustekniikkaan liittyen. Ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehitys-, simulaatio-, laboratorio- ja digitaaliset ympäristöt ovat usein ekosysteemien hyödynnettävissä.

Vahvuusalueiden ja osaamiskeskittymien pitkäjänteiseen kehittämiseen ammattikorkeakoulut tarvitsevat Suomen Akatemian lippulaivarahoituksen kaltaisen rahoituksen. Yksittäisiin hankkeisiin kohdistuva ulkopuolinen rahoitus ei tue alueellisten osaamisen keskittymien ja ekosysteemien pitkäjänteistä kehittymistä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on vuosina 2018 ja 2019 jakanut 5 miljoonan euron suuruiset profilaatorahoitukset. Kokemukset ovat olleet myönteisiä, mutta viisi miljoonaa vuodessa on pieni summa suhteutettuna TKI-toiminnan koko volyymiin.

Horisontti Eurooppa

Suomen saantiin tulevasta Horisontti Eurooppa-ohjelmasta kohdistuu suuret odotukset. Ilmiöpohjaisuus tukee ammattikorkeakoulujen osallistumista, mutta edellytyksenä ovat jo

hakuvaiheessa vahvat osaamis- ja innovaatiokeskittymät. Suomen on tärkeä viestiä EU:lle, että suomalaisten konsortioiden ja yhteistyötahojen (esimerkiksi samalla alueella toimivat ammattikorkeakoulut) pitäisi pystyä yhdessä hakemaan Horisontti Eurooppa-rahoitusta.

TKI-toiminta ammattikorkeakouluissa

Ammattikorkeakoulujen painottuu soveltavaan tutkimukseen ja tutkimustiedon käyttöönottoon yrityksissä ja työorganisaatioissa. Sekä yritysten että julkisen sektorin innovaatiot ja uudistuminen edellyttävät tiivistä yhteistyötä korkeakoulujen kanssa. Innovaatioiden käyttöönotto on usein haasteellisin kohta tässä yhteistyössä. Innovaatioiden käyttöönottoon tarvitaan kehittää entistä parempia ja joustavampia yhteistyömalleja.

Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämisen näkökulma on keskeistä em. innovaatioiden käyttöönoton kannalta. Osaamisella on merkitys sekä yritysten kilpailukyyn ja tuottavuuden, että yksilöiden työllisyyden, aktiivisuuden ja osallisuuden kannalta. Osaamisen merkitys kasvaa työelämän murroksessa.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Tapio Vamola

Puheenjohtaja

Petri Lempinen

Toiminnanjohtaja